

VÍZBŐL készült kerítés

Bizánci költők¹

¹ A fordítások készítésekor a fordító Babits Mihály Műfordítói Ösztöndíjban részesült.

KHRISZTOPHOROSZ MÜTILÉNAIOSZ (1000–1050)

Bizánci költő, különféle hivatali tisztségeket töltött be, himnuszokat és szatirikus jellegű jambikus verseket írt.

Találós kérdések

Elfogsz, de fogságomból könnyen megszököm.
Látod szökésem, s nem tudsz visszatartani.
Nem használ az sem, hogyha jól markodba zársz:
eltűnök onnan is, s markod üres marad.

(Megfejtés: a hó)

Csarnok vagyok, nem kőből s fából lettem én,
s nem kellett hozzám földi építőanyag.
Nem dönt le senki, s egyszer mégis eltűnök,
építő sem kell, és megint felépülök.

(Megfejtés: a szivárvány)

PSZELLOSZ

(1018–1078 körül)

2 Mária Szkleraina a
császár szeretője
volt.

Bizánci történetíró, filozófus. Legismertebb történeti műve a Khronographia. IX. Kónsztantinosz Monomakhosz császár (1042–1055) tanácsadója és a konstantinápolyi egyetem filozófiatanára volt.

Találós kérdések

Addig, míg éltem, ész kevés szorult belém:
meghaltam most és bölcsességgel teltem el.
(Megfejtés: a pergamen.)

Fából készült a kulcs s kerítés lett a víz,
a nyúl átfut, de eb nem törhet rajta át.
(Megfejtés: a zsidók átkelése a Vörös-tengeren)

Mária Szkleraina halálára²

Világot rengető vihar, hullámverés,
véget nem érő, elsöprő bajáradat!
Jajgass, siralmat zúdíts ránk fönről, te ég,
és lent a mélyben nyögj, te föld! Szörnyű csapás!
Most fény helyett vért szórj le ránk, te fényhozó!
Sugárcod ma rejtsd, te hold, s ti csillagok
áraszthatok ránk könnyözönt ma fény helyett!
Te lég, s te hullámmal háborgó tengerár,
most ködbe öltözz, s mély homály borítson el!
Mert fenséges volt származása, élte is,
uralkodónknak méltó, pompás díszje volt,
kiválasztott, nagy rangú, első támaszunk,
fényes jellem, előkelő viselkedés,
élő szobor, kit ért magasztos tisztelet,
gyönyör virága, fényűzésnek lakhelye,
szép ház volt ő, a Khariszoknak otthona,
ki egymagában birtokolta mind a báj,

mit földi ember bírhat s császárunkra is
kiárasztotta, kellemmel vidítva őt,
az ész völgyének volt virágzó fája ő:
de jaj, tövestül tépetett ki túl korán.

JAKAB, A SZERZETES

(11. század)

Jakab Pszellosz kortársa és szerzetestársa volt a bithüniai Olümposz-kolostorban. Pszellosz a császári udvarból, befolyásos pozícióból került a kolostorba, s hamarosan, felhagyva a szerzetesi étellel, vissza is tért Konstantinápolyba: Jakab szerint a gyors visszatérés oka, hogy nem bírta az önmegtartóztató, nők nélküli szerzetesi életet. Gúnyversében volt szerzetestársát az olümposzi Zeuszhöz hasonlítja, utalva fennhéjázó, dicsekvő modorára is.

Pszellosz ellen

Ó, Zeusz atya, jogart tartó uralkodó,
mennydörgő hangú, borzasztó nagy szájaló,
Olümposzon maradni nem bírtad soká:
istennőid nem voltak itt, ó, Zeusz atya.

THEODOROSZ PRODROMOSZ

(1100 körül–1156/1158 k.)

Bizánci költő, prózaíró. Konstantinápolyban született. Írói-költői életműve nagyon sokrétű. Prózai művei közt beszédek, levelek, teológiai művek vannak, verseinek nagy hányada történeti-életrajzi, illetve alkalmi jellegű, de írt vallásos epigrammákat és egy verses Macskaegérharc című parodisztikus művet is. Rodanthé és Doszikliész szerelméről szóló, 9 könyvből álló verses regénye az antik szerelmi regényeknek, elsősorban Héliodórosz Aithiopikájának hatását mutatja.

Rodanthé és Doszikliész története

(Részletek)

Rodanthé szépségének leírása

(I. könyv, 39–60.)

A lány szépsége meglepő, különleges:
imádandó bálvány, egy istenkép-modell:
úgy mintázták meg, mint egy Artemisz-szobrot.

A bőre úgy ragyog, fehéren, mint a hó,
minden testrésze szép arányokat mutat:
nagy műgond illesztette egybe őket és
az összkép, mely így létrejött, csodálatos.

Tökéletes félkört formáz szemöldöke,
a természet kiválóan rajzolta meg,
az orra szép ívű, éjfekete szeme,
az arc kerek s kör rajzolódik rajta ki.

Négy kört látsz ott, kettő van mindkét oldalon:
a két külső kör, mely egy belsőt közrefog,
oly ragyogó fehérnek tűnik, mint a hó;
a belsők pírral izzanak, hiszen tűzük
szén szítja, önmagától lángra gyulladó.³

A száj egészen keskeny, összeszorított,
a kar, könyök s az ujjak összeillenek:
szobrász a természet, hisz ő faragta ki.
Bokája formás, s szép talapzat lett a láb:
alap, melyen az épület szilárdan áll.
Pompás a többi rész is és csodás mű.

Doszikliész monológja

(II. könyv, 246–266)

Lenyűgözően szép Rodanthé külseje,
nem teng túl rajta semmi, semmiben hiány
nincs, mert kiváló és arányos mindene:
a Természet volt mestere s mindent kimért
szakértelemmel, szépen megformálva őt.
De nincs nekem se arcomon sötét korom,
kinézetem nem visszatetsző, idegen:
ha férfiak szépségét vizsgálná meg, úgy

3 A kép a Bölcsesség allegóriájának leírását idézi: Eusztathiosz szerint a Bölcsesség koszorúján izzó, tűzpiros drágakövek vannak, melyeket hófehér gyöngyök vesznek körül.

4 Alexiosz
Kontosztephanosz,
akárcsak családja
több tagja (apja,
Stephanosz
Kontosztephanosz
és fivére,
Andronikosz),
magas tisztséget
viselt I. Manuel
udvarában. 1161-
ben részt vett a császár
magyarok elleni
expedíciójában.
1176-ban halt meg
egy kis-ázsiai expedíció
alkalmával.

5 Alexiosz
Kontosztephanosz
kardjára két mártír,
Theodorosz és
Demetriosz képe
volt belevésve.

hiszem, hogy engem bárki szépnek mondana.
Úgy gondolom, hogy férfias vagyok, szilárd,
erőm hatalmas, s harci bátorságom is,
rettenthetetlenül lecsapni kész vagyok,
nem félek én az első sorban küzdeni.
Kardlap vagyok, az ellenségnek vére fest
vörösre; szablya, mely a hússal jóllakott.
Már számtalan csatában, sokszor győztem én,
dicső babér került fejemre sokszor így.
Kardom befalta ellenséges harcosok
tömérdek húsát fémszájával habzsolón,
mohón megitta bőven omló vérüket,
így lakmározva barbár öldökléseken.

Egy lámpásra, melyet legmagasztosabb úrnőknek, a Szűzanyának a képéhez küldtek

Te fény vagy mindenestül, fény, túlcsonduló,
és számtalan sugárban szóród szét magad,
te húsod-véred adtad, ebből készült el
a testi lámpás, melyben istenünk ragyog.
Eiréné császárnő, a szolgálád, kéri, hogy
fényedben majd ott őt is részesítsd.

Alexiosz Kontosztephanosz⁴ kardjára

Mint lángpallóstól, perzsa, most Alexiosz
Kontosztephanosz kardjától te úgy remegj!
A mártírok⁵ tüzet sugároznak feléd:
szaladj rémülten, hogy ne érjen itt e tűz!

Polgár Anikó fordításai

Ámor, 2010